

SLOVENSKÁ KOALÍCIA PRE KULTÚRNU DIVERZITU

SLOVAK COALITION FOR CULTURAL DIVERSITY

Dostojevského rad 2, 811 09 Bratislava, Slovak republic • Phone: +421 915 713 314, +421 905 815 333

V Bratislave dňa 15. júla 2020

Titl.

Anton Škreko, generálny riaditeľ

predseda dočasnej pracovnej skupiny
pre stimuly súkromných investícií do kultúry

Vec: **Žiadosť zaradiť do programu rokovania Dočasnej pracovnej skupiny pre stimuly súkromných investícií do kultúry návrh na oživenie trhu s umením motivovaním súkromného sektora**

Vážený pán generálny riaditeľ,

k uvedenej téme sme už v priebehu uplynulých rokov napísali desiatky strán návrhov, zdôvodnení a analýz. V prílohe uvádzame zhrnutie v podobe **40 dôvodov**, prečo sme si v mene Slovenskej koalície pre kultúrnu diverzitu dovolili požiadať Vás zaradiť do programu Dočasnej pracovnej skupiny pre stimuly súkromných investícií do kultúry **návrh na oživenie trhu s umením motivovaním súkromného sektora, ktorý by rozšíril možnosti na viaczdrojové financovanie umenia.**

S úctou

.....
Akad. mal. Pavol Král,
predseda Grémia SKKD

1/ Podstata problému:

Výdavky na nákup umeleckých diel nie je v súčasnosti možné zahrnúť medzi náklady, znižujúce daňový základ.

Dôsledkom je, že trh s umením na Slovensku prakticky takmer neexistuje, štandardné obchodné vzťahy v umení neplatia, došlo k rozpadu špecializovanej obchodnej siete zameranej na obchod s umením, umenie je vytláčané do šedej ekonomickej zóny, čo výrazne redukuje možnosť umelcov zaradiť si na živobytie svojou tvorivou prácou.

2/ Je problém riešiteľný? ÁNO, je

Predkladaný návrh nadväzuje na schválené doplnenie Zákona č. 284/2014 Z.z. zo dňa 11.11.2015 a dal by zákonu praktický zmysel tým, že by vyriešil konkrétne problémy umelcov bez toho, aby poškodil záujmy štátu. Je príkladom, ako sa dá v duchu koncepcie štatútu umelca vyriešiť problém desaťročia neriešený, hoci je riešiteľný a pre výtvarné umenie klúčový: sú pre to logické dôvody a riešenie pritom nestojí v podstate nič. Minimalizuje (resp. umožňuje odstrániť) riziko zneužívania (ktoré bolo podľa neoficiálnych vyjadrení vždy hlavným dôvodom proti riešeniu tohto problému), ponúka alternatívu, ktorá môže účinne nahradiť povinné posudzovanie každého jedného umeleckého diela komisiou (prax uplatňovaná do roku 1989 je už dnes nepredstaviteľná a nerealizovateľná) a hoci je pre výtvarné umenie toto riešenie kľúčové, nepredpokladá výdavky zo štátneho rozpočtu.

3/ Čo je cieľom návrhu: rozvoj trhu s umením

Návrh obsahuje koncept formulácie legislatívneho znenia, zdôvodnenie a definovanie dopadu na zúčastnené strany. Jeho uplatnenie v praxi by bolo v zásade veľmi jednoduché, obsahuje garancie proti prípadnému zneužívaniu, mohol by odstrániť diskrimináciu jednej oblasti umenia, motivovať súkromných investorov, zvýšiť šancu umelcov užiť sa svojou prácou, pozitívne ovplyvniť tvorbu pracovných miest a v konečnom dôsledku zvýšiť daňové príjmy štátu. V zásade pritom nevyžaduje náklady zo strany verejných financií.

4/ Koncept navrhutej právnej úpravy

Náklady na nákup umeleckého diela²⁷⁾ si môže daňovník uplatniť na zníženie svojho daňového základu maximálne do výšky 5 000 Eur za jedno dielo v prípade, ak autor daného umeleckého diela je k prvému dňu zdaňovacieho obdobia profesionálnym umelcom podľa osobitného predpisu^{25a)}.

^{25a)}: § 25a zákona č. 284/2014 Z.z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z.z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

5/ Zdôvodnenie návrhu všeobecne: riešenie právneho a sociálneho postavenia umelcov na Slovensku (v nadväznosti na Odporúčanie UNESCO z roku 1980 / *Recommendation Concerning the Status of the Artist*)

Umelec je na Slovensku posudzovaný – až na drobné výnimky - v zásade rovnako ako podnikateľ (živnostník, SZČO a pod), hoci sa charakterom svojej práce zásadne odlišujú (ako konštatuje v čl. 4, par. 4 aj Dohovor UNESCO z r. 2005, ktorý Slovensko ratifikovalo). Keďže do roku 2015 pojem „umelec“ v legislatíve neexistoval, problematické až nemožné bolo prijatie adresných opatrení, zameraných na umelcov, ktoré by adekvátne zohľadňovali

špecifický charakter ich práce. Preto bolo nutné ako prvý krok vyriešiť otázku „kto“ (čiže definovať, kto je umelec), nasledovať malo „čo“ (čiže konkrétne opatrenia na zlepšenie sociálneho postavenia umelcov, ktoré by nadväzovali na schválené doplnenie Zákona č. 284/2014 Z.z. a dali by mu tak praktický zmysel), ako bolo uvedené aj v dôvodovej správe k návrhu tejto právnej úpravy.

11. november 2015 - po cca 20 rokoch diskusií i príprav a cca 4 rokoch intenzívnej práce za účasti zástupcov odbornej verejnosti schválila NR SR na návrh MK SR doplnenie Zákona č. 284/2014 Z.z. o Fonde na podporu umenia, ktoré bolo (definovaním profesionálnych umelcov a zavedením ich evidencie) prvým krokom v rámci koncepcie na riešenie sociálneho postavenia umelcov – štatútu umelca.

Hoci od schválenia v NR SR uplynuli už viac ako 4 roky, doteraz sa nepodarilo to najpodstatnejšie, čo zákon sľuboval: do dnešného dňa nebolo – napriek predloženým konkrétnym návrhom – prijaté **ANI JEDNO OPATRENIE**, ktoré by využilo potenciál zákona na riešenie problémov, dovtedy ťažko riešiteľných či takmer neriešiteľných. **Schválenie zákona z 11.11.2015 tak stále zostáva len v polohe formálnej deklarácie, bez akéhokoľvek pozitívneho dopadu na reálny život umelcov.**

Situáciu by zmenilo schválenie návrhu zahrnúť výdavky na nákup umeleckých diel medzi náklady, znižujúce daňový základ daňovníka. Bol by to krok, ktorý by dal zákonu z 11.11.2015 konečne praktický zmysel.

6/ Zdôvodnenie navrhutej dvojitej ochrany proti možnému zneužívaniu zákona

a/ Zúženie počtu oprávnených osôb, a to na základe transparentných kritérií v nadväznosti na evidenciu profesionálnych umelcov pri FPU (štátu návrh poskytuje garanciu, že ako daňový výdavok sa nebude pod nálepkou „umelecké dielo“ uznávať čokoľvek, ale iba náklady na nákup diel umelcov, ktorí sú odborne pripravení resp. dosahujú preukázateľné výsledky),

b/ stanovenie limitu na maximálnu sumu pri jednom nákupe, započítateľnú na zníženie daňového základu.

Na vysvetlenie: Keďže najväčšie obavy zo strany štátu sa zrejme týkajú možného zneužívania či prania špinavých peňazí cez fiktívne obchody (obava, že niekto vyhlási napr. šálku kávy za umelecké dielo v hodnote miliónov Eur a výdavok na jej zakúpenie bude chcieť použiť na špekulatívne zníženie svojich daní...) a ani my nechceme, aby k zneužívaniu dochádzalo, tomu (resp. zbytočným obavám) by mohol účinne zabrániť dôraz na odbornosť a stanovenie primeraného limitu (precedens z praxe: už pred rokmi platil limit na kúpu osobného auta; podnikateľ si mohol kúpiť v zásade akékoľvek auto, ale ako oprávnený náklad sa mu uznal len výdavok do výšky limitu).

7/ Nadviazanie zákona na evidenciu profesionálnych umelcov nie je formou podpory pre privilegovaných či vyvolených: každý, kto absolvoval odbornú prípravu alebo dosahuje preukázateľné výsledky, má možnosť požiadať o zaevidovanie a pri splnení transparentných kritérií má právo byť zaevidovaný ako profesionálny umelec.

8/ Vedľajší pozitívny efekt - krok k riešeniu problému s nedostatkom vierohodných dát, ktorý sa opäť prejavil pri riešení kompenzačných opatrení pre kultúru v dôsledku negatívnych dopadov mimoriadnej situácie v súvislosti s ochorením Covid 19: **sfunkčnenie evidencie profesionálnych umelcov** (praktický zmysel evidencie by umelcov motivoval, aby sa zaevidovali; k viacerým špecifickým dôvodom, prečo je najmä vo výtvarnom umení nedostatok dát, som sa podrobnejšie

písomne vyjadril 15. apríla 2020 v rámci diskusie v krízovej pracovnej skupiny MK, link <https://svu.sk/wp-content/uploads/2020/04/Pavol-Kra%cc%81%cc%8c-vyjadrenie-pre-MK-15-apr-2020.pdf>).

9/ Dôsledky pre umelca: oživenie trhu s umením by poskytlo umelcom väčšiu šancu uživiť sa svojou tvorivou prácou. Na základe údajov zo zahraničia sa dá povedať, že ekonomický potenciál tohoto segmentu trhu je na Slovensku jednoznačne nevyužitý.

Estimated economic impact (turnover - TO) and social impact (jobs) of the cultural industries in France (NB. 2011 figures)

	Visual arts	Music	Performing arts	Cinema	Television	Radio	Video games	Book industry	Print media	Deduplicated total for the cultural industries
Direct TO (in € bn)	18,759	6,041	5,989	3,297	10,048	1,355	3,677	5,095	10,402	61,425
Related TO (in € bn)	1,055	2,559	2,396	1,087	4,873	240	1,314	520	270	13,193
Total TO (in € bn)	19,814	8,600	8,385	4,384	14,921	1,595	4,991	5,615	10,672	74,618
Direct jobs	298,446	233,857	249,712	101,699	134,967	16,556	18,597	71,416	89,514	1,124,089
Related jobs	9,270	7,016	18,001	4,191	41,501	694	5,028	8,197	12,419	104,166
Total jobs	307,716	240,874	267,713	105,890	176,467	17,450	23,625	79,613	101,933	1,228,255

Tabuľka na ilustráciu: vo Francúzsku dosiahlo výtvarné umenie v roku 2011 celkový obrat **19,8 mld Eur** pri počte **307 716** vytvorených pracovných miest, čo je najväčší podiel v rámci kultúrneho sektora, ktorý vytvoril spolu **1 228 266 pracovných miest a dosiahol obrat 74,6 mld Eur**

10/ Odstránenie diskriminácie diel výtvarného umenia voči iným produktom a dokonca i voči iným druhom umenia

Nedochádza k nerovnosti pred zákonom pri uplatňovaní základného princípu, že výdavky, ktoré majú vplyv na zvyšovanie alebo udržanie príjmov daňovníka, môžu byť uznané na zníženie daňového základu?

Na jednej strane sú bežne (a opodstatnene) akceptované výdavky na skultúrnenie prostredia, jeho estetické dotvorenie, napríklad výdavky na nákup drahých interiérových nábytkových prvkov s náročným dizajnom (nepovažuje sa za povinnosť zariadiť kaviareň najlacnejšími stolmi s umakartovou úpravou, ktoré boli kedysi bežnou súčasťou školských jedální, ani sa na uznanie výdavku nepožaduje najlacnejšia podlaha z udupanej hliny): kultivované a kultúrne prostredie vplyv na udržanie či zvyšovanie príjmu nepochybne má.

Na druhej strane však výdavky na skultúrnenie priestoru umeleckým dielom, obrazmi na stenách či sochami oprávneným výdavkom nie sú (ani tam, kde to bolo vždy samozrejmom súčasťou interiéru – v kaviarňach, v hotelových izbách či iných verejných priestoroch), hoci umelecké dielo môže nepochybne pomôcť vytvoriť špecifickú atmosféru, odlíšiť tak jeden priestor od druhého a **nepochybne tak prispieť k udržaniu či zvyšovaniu príjmu, podobne ako interiérové zariadenie prvky.**

11/ Ukončenie systematického vytlačania výtvarného umenia do šedej ekonomickej zóny

Je v poriadku, že keď si kúpite reprodukciiu diela umelca, do nákladov si výdavok zahrnúť môžete, ale ak si kúpite originál – dokonca aj keby bol od toho istého umelca a v tej istej cene – do nákladov si výdavok zahrnúť nemôžete?

12/ V prípade prijatia návrhu dôsledky pre podnikateľa

- pokiaľ by cena diela neprevýšila stanovený limit, podnikateľ by za umelecké dielo zaplatil (po odpočítaní daňovej úľavy) v konečnom dôsledku len cca 80 % z ceny diela

- možnosť započítať výdavok do nákladov by podnikateľov motivovala k investovaniu aj do umeleckých diel a v konečnom dôsledku ku skultúrňovaniu prostredia

13/ V prípade prijatia návrhu dôsledky pre štát:

- **realizácia návrhu by nevyžadovala žiadne dodatočné vedľajšie náklady ani nárast administratívy:** bol by v praxi uplatňovaný automaticky, bez potreby vytvárania inštitúcií či komisíí, s vylúčením subjektívneho posudzovania

- štát by o nič neprišiel: **cieľom nie je odpustenie dane, iba presunutie daňovej povinnosti z podnikateľa na umelca,** ktorý by zaplatil daň z predaja (nemal by v zásade inú možnosť, pokiaľ by si niekto jeho dielo zahrnul do nákladov)

- **navrhnuté riešenie by účinným spôsobom** (zúženie počtu oprávnených osôb plus limit) **bránilo prípadnému zneužívaniu**

- **riešenie by mohlo zásadným spôsobom ovplyvniť rozvoj trhu s umením a to by malo následne pozitívny vplyv tak na daňové príjmy štátu ako aj na zamestnanosť** (aj keď samozrejme nemôžeme očakávať dosiahnutie obratu či zamestnanosti na úrovni Francúzska, čísla z vyššie uvedenej tabuľky o potenciálnych prínosoch tohoto segmentu trhu pre štát hovoria veľmi presvedčivo)

14/ Návrh nie je pripravený unáhlene: požiadavky na riešenie problému zaznievajú z umeleckej obce už desaťročia, písomná komunikácia s Ministerstvom kultúry prebieha už minimálne 15. rok – preukázateľne od 6. februára 2006.

15/ Štvorročné funkčné obdobie jednotlivých vlád nikdy doteraz nestačilo na to, aby sa riešenie naozaj zrealizovalo (napriek komunikácii o podstate problému a neraz i pochopeniu zo strany predstaviteľov MK): sme presvedčení, že záujem zo strany Ministerstva kultúry o uvedenú problematiku, aktuálne prejavovaný už v prvých mesiacoch funkčného obdobia a v súlade so záväzkom Vlády Slovenskej republiky, ktorá sa vo svojom programovom vyhlásení zaviazala *vytvoriť legislatívne podmienky umožňujúce súkromnému sektoru zvýšiť svoju angažovanosť na podpore kultúry, napríklad efektívnym nastavením sponzoringu v kultúre*, dáva šancu doterajší prístup zmeniť.

16/ Už nie sme na úplnom začiatku: 27. júna 2019 Rada vlády pre kultúru schválila návrh zriadiť dočasnú pracovnú skupinu (DPS) k štatútu umelca, s cieľom zaoberať sa návrhom na oživenie trhu s umením motivovaním súkromného sektora.

17/ Práca sa dostala za účasti predstaviteľov MK, MPSVaR, MF a zástupcov umelcov v podstate do záverečnej fázy (DPS bola zvolaná prvýkrát v auguste 2019).

18/ Pripravené je legislatívne znenie, overené legislatívnym odborom MK: jeho pripomienka je už vo vyššie uvedenom návrhu zapracovaná.

19/ Čo ešte chýbalo v predchádzajúcom období k vyriešeniu: na poslednom zasadnutí v januári 2020 ma členovia DPS jednomyselne poverili obrátiť sa v tejto veci na ministra financií, čo som obratom urobil: na riešenie však už pred blížiacimi sa voľbami nebol priestor a ani vôľa.

20/ Predkladaný návrh je v súlade koncepciou MK, predstavenou generálnym riaditeľom Antonom Škrekom na zasadnutí Rady vlády dňa 2. júla 2020: *vytvoriť legislatívne podmienky umožňujúce súkromnému sektoru zvýšiť svoju angažovanosť na podpore kultúry, napríklad efektívnym nastavením sponzoringu v kultúre.*

21/ V porovnaní s uvedenou koncepciou, ktorú jednoznačne podporujeme, je návrh SKKD dokonca skromnejší: z hľadiska verejných financií by mal byť jeho dopad neutrálny.

22/ Návrh SKKD by samozrejme nevyriešil všetky problémy kultúry, ale pre výtvarné umenie je kľúčovým a nemal by negatívne dopady na iné oblasti umenia. Jednoznačne súhlasíme s názorom, že jedno opatrenie nevyrieši všetky problémy: ako odznelo pri prezentácii koncepcie stimulov súkromných investícií do kultúry na zasadaní Rady vlády pre kultúru 2. júla 2020, výsledkom by malo byť viac ako jedno opatrenie.

23/ Návrh SKKD nie je neobvyklý: nákup umeleckých diel je oprávneným výdavkom na zníženie daňového základu napr. v Kanade. Jednou z podmienok je, že **umelecké dielo musí byť vytvorené kanadským umelcom.** Na porovnanie: v zmysle predloženého návrhu SKKD by sa oprávneným výdavkom na zníženie daňového základu stali náklady na obstaranie len umeleckých diel vytvorených umelcami, zaevidovanými v evidencii profesionálnych umelcov (na vysvetlenie: evidovaní sú len žijúci umelci, pôsobiaci na Slovensku).

24/ Návrh SKKD je v porovnaní s Kanadou skromnejší: V Kanade sa uplatňuje len limit minimálnej hodnoty (hodnota diela musí byť vyššia ako 200 dolárov), **limit maximálnej hodnoty sa neuplatňuje.** Návrh SKKD je kompromisom, predpokladá (v záujme priechodnosti návrhu) stanovenie maximálneho limitu na jedno dielo.

25/ V Kanade je daňovo zvýhodnený aj prenájom umeleckých diel: ak sa dielo prenajíma namiesto kúpy, náklady na nájom sú odpočítateľné. Takéto riešenie náš návrh v záujme priechodnosti a jednoduchosti neobsahuje.

„Takže podpora kanadského umenia okrem toho, že sa cítite dobre a robí vaše podnikanie vynikajúcim, je aj výhodná.“ (citát - link: <https://14bells.com/blogs/news/tax-deductions-for-buying-canadian-art>)

26/ Návrh SKKD je skromnejší aj v porovnaní s Dánskom: na zníženie dane sa môže v Dánsku započítať celá cena umeleckého diela (pripomeňme si opäť, že súčasťou návrhu SKKD je kompromis - stanovenie maximálneho limitu na jedno dielo).

27/ Prax v Dánsku môže byť inšpiráciou pre našu legislatívu i tým, že uprednostňuje podporu tvorby a tvorcov, preto je druhotný nákup z tejto možnosti daňovej úľavy vylúčený: **na zníženie dane sa môže započítať celá cena umeleckého diela len v prípade, ak je to prvotný nákup a ak je to nákup z galérie, ktorá predáva umelecké diela v komisionálnom predaji alebo nákup priamo od umelca.**

Je to úplne opačný prístup v porovnaní so stanoviskom MF z 20. septembra 2019, ktoré zdôvodňuje nepodporovanie prvotného nákupu preferovaním druhotného nákupu, hoci z neho profituje najmä predajca a pre umelcov i pre rozvoj trhu s umením je druhotný nákup v podstate zanedbateľný (podrobnejšie – Vyjadrenie SKKD k stanovisku MF zo dňa 18. novembra 2019).

28/ Predkladaný návrh znižuje závislosť umelcov na grantoch. Nemá samozrejme grantové systémy nahradiť, má slúžiť len na ich doplnenie inou formou. Granty v žiadnom prípade nespochybňujeme, v porovnaní s predloženým návrhom však majú aj svoje jednoznačné nevýhody:

a/ sú nákladné: na rozdiel od predkladaného návrhu vyžadujú priamu, opakovanú a nemalú dotáciu zo štátneho rozpočtu,

b/ na rozdiel od predkladaného návrhu sú administratívne (tak pre poskytovateľa grantu ako i pre žiadateľa), finančne i personálne náročné: sprevádza ich potreba vypracovať, schváliť

a vyhodnotiť žiadosť, zaobstarať, predložiť a skontrolovať rôzne potvrdenia, vypracovať a následne skontrolovať vyúčtovanie projektu, zabezpečiť zamestnancov poskytovateľa grantov, nominovať členov komisií, prevádzkovať sídlo organizácie atď – to všetko pri realizácii nášho návrhu odpadá,

c/ ak o výsledku rozhoduje komisia (nech už je systém nastavený akokoľvek zodpovedne), nie je možné úplne vylúčiť subjektívny faktor – i to pri našom návrhu odpadá, žiadne komisie si realizácia nevyžaduje: o tom, či bude investovať svoje vlastné prostriedky a pre ktorého autora sa záujemca rozhodne, by rozhodoval jedine samotný záujemca o umelecké dielo.

29/ Realizácia návrhu by zvýšila šance umelcov užiť sa svojou tvorivou prácou (obrazne povedané: Lepšie, ako umelcom darovať ryby, je vytvoriť umelcom podmienky, aby si mohli ryby sami chytať).

30/ Návrh je zameraný na riešenie sociálnej situácie tvorcov v oblastiach umenia, v ktorých zamestnanie (poskytujúce všeobecne vyššie sociálne istoty) vôbec neexistuje (napr. sochár alebo maliar obrazov), umelci **majú teda len 1 možnosť** - pokúsiť sa uplatniť ako nezávislí jedinci **s nižšími sociálnymi istotami, ale aj v tejto jedinej možnosti, ktorá im zostáva, majú horšiu pozíciu ako všetci ostatní**: z uplatnenia na trhu za štandardných podmienok, aké majú skoro všetky ostatné produkty a služby, je ich základný produkt – umelecké dielo – na základe § 23 vylúčený.

31/ Naozaj majú výtvarní umelci horšiu pozíciu ako ostatní?

Dovoľte ilustrovať to na príklade zo športu. Predstavte si pravidlo, v zmysle ktorého by v behu na 10 km niektorí športovci štartovali zo základnej čiary, ale väčšina športovcov by štartovala z čiary predsunutej o 2 km dopredu.

Je to nepredstaviteľné, je to nekeptovateľné? Áno, je: bolo by to zjavne nefér.

- **Ale presne takéto pravidlo – ZNEVÝHODNENIE jednej skupiny o 20% - platí v daňovej oblasti: práve to chce návrh SKKD riešiť.**
- **Návrh nežiada žiadnu výhodu: navrhuje len to, aby na začiatku pretekov stáli všetci na rovnakej štartovacej čiare.**

32/ Aký je dôsledok takéhoto prístupu (ktorý sa dá zrejme oprávnene považovať za diskriminačný) v praxi?

Predstavte si, že váš príjem by nebol na úrovni priemerného mesačného príjmu na Slovensku (podľa informácie v Správach RTVS 14.1.2020 už prekročil 1 100 Eur), nebol by ani na úrovni garantovanej minimálnej mzdy (580 Eur), ale bol by na úrovni príjmu uvedenej skupiny občanov, ktorou sa zaoberá návrh SKKD: podľa dostupných údajov (žiadne presnejšie zrejme neexistujú) by váš príjem nedosahoval ani 10% minimálnej mzdy, klesol by až na úroveň niekoľkých desiatok Eur mesačne (33,31% nominálneho príjmu z roku 1991, „až“ v 3 rokoch, tých najlepších z posledných desiatich, by váš mesačný príjem o pár centov stúpol – dosiahol by 40,56 % resp. 41,02 % resp. 42,81 % príjmu z roku 1991)!

Keďže výtvarní umelci sú zo zákona povinní odvádzať 2% z autorských honorárov brutto na účet Ochranej organizácie autorskej (OOA), celková suma, ktorú uhradili na účet OOA, je nielen preukázateľným, ale zrejme najvýstižnejším a najpresnejším dostupným ukazovateľom dlhodobého, sústavného a výrazného zhoršenia sociálnej situácie výtvarných umelcov, a to aj keď zoberieme do úvahy možné odchýlky a štatistické nepresnosti. Nasledujúca tabuľka

dokumentuje katastrofálny prepád sociálnej situácie výtvarných umelcov, ich odsun až na okraj spoločnosti. Zostavili sme ju na základe podkladov od Ochrannej organizácie autorskej (zdroj: riaditeľ Fondu výtvarných umení JUDr. Vladimír Palečka, 16. 8. 2019).

OCHRANNÁ ORGANIZÁCIA AUTORSKÁ

Príspevky získané od umelcov podľa nariadenia vlády č. 180/1969 Zb. a zákona NR SR č. 13/1993 Z.z. za obdobie od 1.1.1991 do 31.12.2018

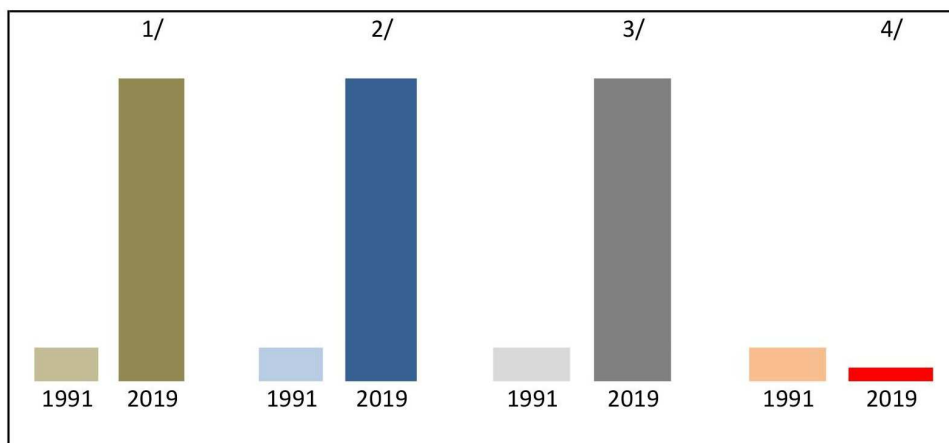
Rok	2 % v SK	2% v Eur	% v porovnaní s r. 1991
1991	3 875 901,34	128 656,35	100%
1992	3 914 553,65	129 939,38	101,00
1993	3 126 786,20	103 790,29	80,67
1994	2 192 373,18	72 773,46	56,56
1995	1 931 751,33	64 122,40	49,84
1996	2 068 762,66	68 670,34	53,38
1997	2 118 624,60	70 325,45	54,66
1998	2 066 816,10	68 605,73	53,32
1999	1 745 274,94	57 932,51	45,03
2000	1 780 613,83	59 105,55	45,94
2001	1 775 595,02	58 938,96	45,81
2002	1 831 031,64	60 779,12	47,24
2003	1 908 571,00	63 352,95	49,24
2004	1 899 544,68	63 053,33	49,01
2005	1 555 449,40	51 631,46	40,13
2006	1 767 958,50	58 685,47	45,61
2007	1 883 941,80	62 535,41	48,61
2008	2 152 333,31	71 444,38	55,53
2009	1 571 952,08	52 179,25	40,56
2010	1 589 828,85	52 772,65	41,02
2011	1 291 163,31	42 858,77	33,31
2012	1 425 282,15	47 310,70	36,77
2013	1 659 347,01	55 080,23	42,81
2014	1 543 116,98	51 222,10	39,81
2015	1 419 685,04	47 124,91	36,63
2016	1 539 769,68	51 110,99	39,73
2017	1 498 645,89	49 745,93	38,67
2018	1 547 572,32	51 369,99	39,93

33/ Zásadnou otázkou je, či sú doteraz prijaté opatrenia na riešenie sociálnej situácie umelcov dostatočné. Nech vyzerajú prijaté opatrenia na papieri akokoľvek dobre (a hoci sú prijímané len s tými najlepšimi úmyslami), jediným spoľahlivým kritériom na posúdenie ich efektívnosti je reálny dopad na sociálnu situáciu tých, ktorých sa týkajú – v tomto prípade umelcov. O tom, aká ich sociálne situácia naozaj je, veľa napovie analýza vývoja príjmov výtvarných umelcov v období rokov 1991 až 2018 pri porovnaní s HDP, minimálnym a priemerným príjmom celkove. Zatiaľ čo nárast HDP, priemerného i minimálneho príjmu na Slovensku v období 1991 až 2019 bol na úrovni okolo **900 %**, príjem výtvarných umelcov naopak klesol až na **33,31 % !!!**

Orientačné porovnanie vývoja na Slovensku v období 1991 až 2019

Východiskový stav v roku 1991 = 100%

- 1/ HDP
- 2/ priemerný plat
- 3/ minimálny plat
- 4/ príjem výtvarných umelcov

Na zhoršení sociálneho postavenia výtvarných umelcov sa veľkou mierou podieľa právna úprava, ktorá vylučuje umelecké dielo zo štandardných obchodných vzťahov (neumožňuje zahrnúť výdavky na nákup umeleckých diel – základného produktu umelcov - na zníženie daňového základu).

Rozdiel je tak veľký, že je nepodstatné a bezpredmetné diskutovať o upresnení čísiel, čo sa týka rastu HDP, priemerného či minimálneho príjmu na Slovensku: tieto čísla sú len orientačné, vychádzajú z bežne dostupných údajov.

Rok 1991, z ktorého pri porovnávaní vychádzame, nie je pre umenie v žiadnom prípade úspešným rokom (výnimočne dobrý náhodný výsledok by nasledujúce porovnania mohol skresliť): napriek tomu, že umelci Nežnú revolúciu jednoznačne a aktívne podporovali, roky po Nežnej boli pre kultúru veľmi ťažké. Prejavilo sa známe „Inter arma silent musae / Keď rinčia zbrane, mlčia múzy“ – zmenu systému síce nesprevádzali ozbrojené konflikty, ale obdobie transformácie sprevádzal i chaos a kultúra sa na dlho (natrvalo?) ocitla až na konci zoznamu priorít.

Pripomeňme si, že už roky nikto nespochybnuje, či by mali príjmy obyvateľov na Slovensku rásť. Diskusia sa vedie v zásade len o tom, **či je rast dostatočný** (v školstve, v zdravotníctve, vo verejných službách a štátnej správe, v doprave, v automobilkách, v armáde atď – v podstate kdekoľvek). Existuje aj iná skupina pracujúcich, kde by došlo k poklesu, resp. ak áno, kde by bol pokles obdobne katastrofálny?

Toto je podstata problému - pretrvávajúce znevýhodnenie konkrétnej skupiny občanov s dramatickým dopadom na možnosť užiť sa prácou vo svojom odbore. Všetko ostatné sú len technické detaily, o ktorých sa dá diskutovať.

34/ Na ilustráciu k otázke, či je riešenie sociálnej situácie umelcov naozaj opodstatnené, uvádzame aj údaje zo správy Štatistického úradu SR zo dňa 6. 9. 2016: [Medzi 4 skupiny s](#)

najnižšou priemernou nominálnou mzdou patria zamestnanci v **umení, zábave a rekreácii: ich priemerný príjem je len 652 €, čo predstavuje len 72,4 % priemernej mzdy na Slovensku celkove.**

35/ I v prípade prijatia návrhu SKKD by bolo nerealistické (obzvlášť v súčasnej dobe mimoriadnych opatrení) očakávať prudký a okamžitý nárast trhu s umením: **zvyk je druhá prirodzenosť a dlhodobý vplyv legislatívy, odraďujúcej od kúpy umeleckých diel, sa nedá podceňovať.** Realizácia návrhu by však v prvej etape mohla aspoň zastaviť dlhodobé zhoršovanie a vytvoriť predpoklady na postupný nárast, sprevádzaný zvyšovaním daňového príjmu štátu z tohoto sektora.

36/ Návrh nežiada výnimku, ale naopak - žiada ODSTRÁNENIE VÝNIMKY.

Zákon nevymenováva tisícky položiek tovarov a služieb, ktoré sa odpisovať môžu, ale stanovuje, že umelecké dielo je z odpisovania vylúčené (citujeme „*V čase obstarania sa umelecké dielo považuje za majetok vylúčený z odpisovania podľa § 23 zákona*“) – nenapĺňa „vylúčenie umeleckého diela“ podstatu toho, čo sa všeobecne rozumie pod slovom „výnimka“?

37/ Návrh nežiada daňové zvýhodnenie za účelom podpory, ale naopak - žiada ZROVNOPRÁVNENIE.

38/ Cieľom návrhu nie je podporovať neželanú motiváciu a optimalizáciu základu dane daňovníkmi – práve preto je súčasťou návrhu dvojnásobná OCHRANA PROTI MOŽNÉMU ZNEUŽITIU.

39/ Cieľom návrhu nie je negatívny dopad na príjmy štátu, ale naopak, cieľom je podporiť rozvoj trhu s umením BEZ NÁROKU NA VEREJNÉ FINANCIIE, S POTENCIÁLOM NÁSLEDNÉHO ZVÝŠENIA PRÍJMOV ŠTÁTU.

40/ Aj keď si navrhované opatrenie nevyžaduje prakticky žiadne finančné náklady zo strany štátu a ide v zásade len o jednoduchú formálnu zmenu, pre výtvarné umenie je významom kľúčové.

.....
Záver: Ako z vyššie uvedeného vyplýva, pri riešení uvedeného problému nie je nutné začínať úplne od začiatku. Sme pripravení odpovedať na akékoľvek otázky, vysvetliť (i vzhľadom na skrátenú podobu zdôvodnenia) prípadné nejasnosti a konštruktívne spolupracovať s cieľom nájsť riešenie.

Dlhodobé prehliadanie konkrétneho, už dávno pomenovaného problému kultúry i navrhnutého riešenia, dlhodobé odkladanie prijatia rozhodnutia spôsobuje neustále vracanie sa k tomu istému problému a zaťažuje všetky zainteresované strany. Dôsledkom je chýbajúca energia a čas na riešenie iných, rovnako neodkladných problémov. Sme presvedčení, že výsledok je možné dosiahnuť vo veľmi krátkom čase.

Sme presvedčení, že efektívne a rýchle riešenia sú v záujme všetkých (ako som uviedol na zasadaní Rady vlády pre kultúru dňa 27.6.2019: Cieľom sú góly, nie pobehovanie po ihrisku).

Sme presvedčení, že v ťažkom období prekonávania následkov mimoriadnych opatrení to platí dvojnásobne.